

Верховний
Суд

Судова практика Верховного Суду щодо спорів на стадії виконавчого провадження

Олександр Банасько

суддя Великої Палати Верховного Суду

1. Юрисдикція розгляду скарг на органи ДВС
2. Право державного / приватного виконавця оспорювати фrawdаторний правочин
3. Накладення арешту на майно боржника у виконавчому провадженні
4. Зміна способу та порядку виконання судового рішення
5. Закриття провадження у справі за повторно поданою заявою про видачу дубліката виконавчого документа / заміну сторони виконавчого провадження
6. Продаж майна
7. Дія мораторію
8. Визнання грошовим зобов'язанням основної винагороди приватного виконавця/виконавчого збору та витрат виконавчого провадження державного виконавця
9. Заміна сторони виконавчого провадження
10. Відшкодування шкоди, завданої державним виконавцем боржнику, який перебуває у процедурі банкрутства
11. Відшкодування судових витрат, пов'язаних із розглядом скарг на дії/бездіяльність приватного/державного виконавця
12. Інформаційні ресурси

1. Юрисдикція розгляду скарг на органи ДВС

Щодо розгляду скарг на органи ДВС поза межами/в межах справи про банкрутство

Постанова КГС ВС від 27.04.2022 у справі № 27/1046

З огляду на обставини здійснення щодо боржника провадження у справі про банкрутство, **підвідомчість розгляду скарги боржника на дії державного виконавця, вчинені після 21.10.2019, слід визначати із застосуванням положень статті 7 КУзПБ** як закону, якими розгляд такого спору віднесено до юрисдикції господарського суду, який здійснює провадження у справі про банкрутство.

(Постанови КГС ВС від 29.08.2022 у справі № 910/10877/17, від 22.09.2022 у справі № 910/13550/20)

Щодо розгляду скарг на органи ДВС поза межами/в межах справи про банкрутство

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 13.04.2023 у справі № 910/21981/16

Провадження у справі про банкрутство, на відміну від позовного, призначенням якого є визначення та задоволення індивідуальних вимог кредиторів, одним із завдань **має задоволення сукупності вимог кредиторів неплатоспроможним боржником**. При цьому обов'язковим завданням провадження у справі про банкрутство є справедливе задоволення усієї сукупності вимог кредиторів в порядку черговості встановленому законом. Тому **провадження у справах про банкрутство об'єктивно формується на засадах конкуренції кредиторів**.

Рациональність механізму конкурсної процедури полягає саме в тому, що вона надає інструментарій для узгодження прав та інтересів усіх кредиторів, а також забезпечує взаємні права та інтереси сукупності кредиторів і боржника. При цьому інструментом гарантування прав кожного із сукупності кредиторів **є принцип конкурсного імунітету**, за яким **кредитор не має права задовольнити свої вимоги до боржника інакше, як в межах відкритого провадження у справі про банкрутство**. Кредитори можуть задовольнити свої вимоги за правилами конкретної конкурсної процедури.

Дотримання цього принципу забезпечується, зокрема, **концентрацією судових спорів, стороною яких є боржник, у межах справи про його банкрутство** відповідно до пункту 8 частини першої статті 20 ГПК України та кореспондуючими цій нормі правилами статті 7 КУзПБ.

Щодо розгляду скарг на органи ДВС поза межами/в межах справи про банкрутство

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 13.04.2023 у справі № 910/21981/16

Визначення юрисдикційності усіх майнових спорів господарському суду, який порушив справу про банкрутство, **має на меті як усунення правової невизначеності, так і захист прав кредитора**, який може за умови своєчасного звернення реалізувати свої права й отримати задоволення своїх вимог.

КУзПБ **розширив юрисдикційність** господарському суду спорів, які виникають у відносинах неплатоспроможності боржника та раніше розглядалися судами інших юрисдикцій, визначивши **критерій впливу спору на майнові активи боржника** вирішальним при з'ясуванні питання щодо необхідності його розгляду в межах справи про банкрутство однієї із сторін.

Системний аналіз змісту приписів статті 7 КУзПБ у сукупності із зазначеними нормами ГПК України щодо предметної та територіальної юрисдикції (підсудності) свідчить, що **принцип концентрації в межах справи про банкрутство всіх спорів, у яких стороною є боржник**, щодо майнових спорів з вимогами до боржника та його майна **є універсальним і норми ГПК України чи КУзПБ не встановлюють винятків із цього правила**.

Цей підхід є дієвим **механізмом забезпечення реалізації принципу конкурсного імунітету**, а також **судового контролю у відносинах неплатоспроможності та банкрутства**, за яким **усі рішення чи дії, що можуть вплинути на майнові активи боржника, мають бути підконтрольні суду, що здійснює провадження у справі про банкрутство**.

Такі рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, що безпосередньо або опосередковано впливатимуть на майнові активи боржника, можуть відбуватися, зокрема, у виконавчих провадженнях, стороною яких є боржник, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство.

Щодо розгляду скарг на органи ДВС поза межами/в межах справи про банкрутство

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 13.04.2023 у справі № 910/21981/16

ЄСПЛ зазначає, що **провадження в суді та виконавче провадження** є відповідно першою та другою **стадіями одного провадження**. Виконавче провадження не має бути відокремлене від судового, і ці **обидва провадження мають розглядатися як цілісний процес**.

У разі оскарження рішення, дії або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, які стосуються виконання судового рішення, ухваленого у спорі за участю боржника в межах справи про банкрутство відповідно до приписів статті 7 КУзПБ, очевидно, що **така скарга (заява, позов) підлягає розгляду судом, який розглянув справу в майновому спорі чи іншому спорі з вимогами до боржника як суд першої інстанції (стаття 340 ГПК України), тобто судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство**, навіть за умови, що відповідачем є суб'єкт владних повноважень згідно з абзацом четвертим частини другої цієї норми.

Здійснюючи системне тлумачення приписів статті 7 КУзПБ, підпункту 8 частини першої статті 20 ГПК України, а також статті 339 ГПК України, слід виходити з того, що **процедура банкрутства – це спеціальна правова процедура, норми КУзПБ є спеціальними і під час їх зіставлення з нормами загальними вони повинні мати процесуальний пріоритет**.

За приписами КУзПБ зміст судового контролю у відносинах неплатоспроможності та банкрутства полягає у тому, що рішення чи дії боржника та третіх осіб, що можуть вплинути на майнові активи боржника, **мають бути підконтрольні суду, що здійснює провадження у справі про банкрутство**.

Щодо розгляду скарг на органи ДВС поза межами/в межах справи про банкрутство

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 13.04.2023 у справі № 910/21981/16

Телеологічне та лексичне тлумачення приписів пункту 8 частини першої статті 20 ГПК України у взаємозв'язку зі статтею 7 КУзПБ свідчить, що у цих нормах законодавець, застосувавши категорії "справи у спорах з майновими вимогами", "майновий спір", "спір щодо майна" та залишивши перелік таких спорів відкритим, визначив **передумови для реалізації судом**, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, **функції судового контролю щодо максимально широкого кола правовідносин за участю боржника та щодо його майна**.

Повноваження господарського суду, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство, щодо здійснення відповідного судового контролю поширюються і на правовідносини з примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) у виконавчому провадженні, що передбачає звернення стягнення на майно боржника або може вплинути іншим чином на майнові активи боржника, і такий контроль має здійснюватися з моменту відкриття виконавчого провадження та до його завершення чи закриття провадження у справі про банкрутство боржника.

(Постанова КГС ВС від 09.06.2023 у справі № 910/21981/16)

Щодо розгляду спорів стосовно оскарження постанови державного виконавця про поновлення вчинення виконавчих дій у виконавчих провадженнях, стороною яких є боржник, щодо якого відкрито провадження у справі про банкрутство

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 31.08.2023 у справі № 640/26320/20

Справи, передбачені пунктом 8 частини першої статті 20 ГПК, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням боржника (частина тринадцята статті 30 цього Кодексу), тобто є **справами виключної підсудності**. Таким чином, процесуальний закон встановив імперативне правило виключної підсудності справ про банкрутство та справ у спорах з майновими вимогами до боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство.

Тобто законодавець указав, що у Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» містяться процесуальні норми, які передбачають особливості розгляду справ указаної категорії. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» втратив чинність з 21 жовтня 2019 року, з набранням чинності КУзПБ. Відтак можна зробити висновок, що вказаний КУзПБ передбачає також особливості розгляду справ про банкрутство, що і підтверджено у статті 7 цього Кодексу.

Таким чином, **розгляд усіх майнових спорів, стороною в яких є боржник, з дня введення в дію 21 жовтня 2019 року КУзПБ повинен відбуватися саме і виключно господарським судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, в межах цієї справи.**

Спори щодо оскарження постанови державного виконавця про поновлення вчинення виконавчих дій у виконавчих провадженнях з примусового виконання наказів господарського суду, стороною яких є боржник, щодо якого відкрито провадження у справі про банкрутство, підлягають розгляду господарським судом, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство.

Щодо юрисдикції розгляду скарг на дії виконавця стосовно винесення постанови про визначення розміру додаткових витрат виконавчого провадження, а також визнання протиправною та скасування відповідної постанови

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11.09.2024 у справі № 310/2210/21

Закон України «Про виконавче провадження» відносить до справ адміністративної юрисдикції спори зокрема, але не винятково, щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності виконавця про стягнення витрат виконавчого провадження.

Додаткові витрати виконавчого провадження – це витрати, пов’язані з примусовим виконанням рішення суду, які не входять до складу мінімальних витрат виконавчого провадження (наприклад, витрати на проведення експертизи, зберігання арештованого майна, залучення перекладача, сплату судового збору).

Водночас **критерій «додатковості» витрат виконавчого провадження не впливає на визначення юрисдикції спору.**

Постанови виконавця про стягнення витрат виконавчого провадження і про визначення розміру додаткових витрат виконавчого провадження хоча і є відмінними постановами виконавця, проте мають подібну правову природу: **обидва види постанов виконавця стосуються безпосереднього виконання рішень інших органів (посадових осіб) – виконавця, а не судового рішення.**

Тож суперечитиме законам логіки віднесення до юрисдикції адміністративного суду оскарження постанови виконавця про стягнення витрат виконавчого провадження (з чітким дотриманням ч. 2 ст. 74 Закону), а до юрисдикції цивільного суду – оскарження постанови виконавця про визначення розміру додаткових витрат виконавчого провадження.

За правилами **адміністративного судочинства належить розглядати скарги на дії виконавця щодо винесення постанови про визначення розміру додаткових витрат виконавчого провадження, а також визнання протиправною та скасування відповідної постанови.**

2. Право державного / приватного виконавця оспорювати фраздаторний правочин

Щодо права державного / приватного виконавця оспорювати фродаторний правочин

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 08.06.2022 у справі № 2-591/11

Відсутність у виконавця окремо визначеного повноваження звертатися до суду із позовною заявою про оспорення фродаторного правочину, вчиненого боржником на шкоду кредитору, **не повинна перешкоджати реалізації права цього кредитора на виконання судового рішення.**

Покладення тягаря щодо повернення майна боржника (спонукання до оспорення фродаторного правочину, тобто ініціювання наступних судових процесів) на кредитора, який уже виграв попередній судовий процес щодо стягнення суми боргу і правомірно очікує від держави вчинення всіх можливих дій на забезпечення виконання судового рішення компетентними органами, нівелює сутність конституційного права кредитора на судовий захист та суперечить положенням статей 3, 8, частин першої, другої статті 55, частин першої, другої статті 129-1 Конституції України.

Повноваження виконавця на звернення з позовною заявою про визначення частки майна боржника в майні, яким він володіє спільно з іншими особами, в порядку позовного провадження є повноваженням звертатися до суду в інтересах інших осіб (частина друга статті 4, частина четверта статті 42 ЦПК України), в тому числі за позовом про визнання недійсним правочину щодо майна боржника, який призвів до неможливості задовольнити вимоги стягувача за рахунок такого майна (оспорення фродаторного правочину).

Nota bene - справа № 367/252/24 - щодо уточнення (конкретизації) правового висновку Великої Палати Верховного Суду, викладеного у постанові від 08.06.2022 у справі № 2-591/11 – перебуває на розгляді Великої Палати Верховного Суду

3. Накладення арешту на майно боржника у виконавчому провадженні

Щодо накладення арешту на майно боржника у виконавчому провадженні

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 18.03.2020 у справі № 904/968/18

Системний аналіз статті 19 Конституції України, статей 10, 18, 56 Закону України «Про виконавче провадження», статті 3 Закону «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» вказує на те, що **виконавець не наділений правом накладення арешту на право оренди земельної ділянки боржника-орендаря, яке як майнове право є за змістом наведених вище законодавчих норм відмінним від майна (коштів) об'єктом цивільних прав та має обмежену оборотоздатність для боржника-орендаря.**

Застосування виконавцем такого заходу примусового виконання рішень, як **звернення стягнення на право оренди земельної ділянки, можливе стосовно власника земельної ділянки (орендодавця), а також у тих випадках, коли право на таке відчуження щодо іншої, крім власника, особи, передбачено законом або договором** (емфітевіз, суперфіцій, заставодержатель права оренди земельної ділянки тощо). Адже виконавець, виконуючи рішення, не може бути наділений більшими повноваженнями щодо майнових прав, ніж має щодо цих самих майнових прав сам боржник.

Щодо накладення арешту на майно боржника у виконавчому провадженні

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 14.05.2025 у справі № 2/1522/11652/11

Як закінчення виконавчого провадження, так і повернення виконавчого документа стягувачу є **формами завершення виконавчого провадження**, проте вони мають різні правові підстави та відповідно різні правові наслідки.

Законодавець чітко передбачив **два випадки, коли державний (приватний) виконавець зобов'язаний зняти арешт з майна боржника, та зазначити про це у відповідній постанові, а саме:**

у разі закінчення виконавчого провадження,

у разі повернення виконавчого документа до суду або іншого органу (посадовій особі), який його видав.

Законодавством **не передбачено обов'язку державного (приватного) виконавця зняти арешт, накладений на майно боржника, у разі повернення виконавчого документа стягувачу**, оскільки таке повернення не свідчить про закінчення виконавчого провадження й у такому випадку стягувач має право повторно звернутися із заявою про примусове виконання рішення суду, яке не виконано, протягом встановлених законом строків.

Водночас Велика Палата Верховного Суду звернула увагу, що законодавець у Законі України «Про виконавче провадження» № 1404-VIII, який набрав чинності з 05 жовтня 2016 року, передбачив випадки, за яких арешт з майна знімається одночасно із поверненням виконавчого документа стягувачу (ч. 3 ст. 37 Закону).

Отже, **повернення виконавчого документа стягувачу не є підставою для зняття арешту з майна боржника (за винятком випадків, передбачених у ч. 3 ст. 37 Закону).**

4. Зміна способу та порядку виконання судового рішення

Щодо зміни способу або порядку виконання судового рішення

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 25.09.2024 у справі № 201/9127/21

Окремі процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах, врегульовані розділом VI ЦПК України. Зокрема, у частині першій статті 435 ЦПК України передбачено, що за заявою стягувача чи виконавця (у випадках, встановлених законом) суд першої інстанції може встановити чи змінити спосіб або порядок виконання судового рішення.

Підставою для встановлення або зміни способу або порядку виконання судового рішення є обставини, що істотно ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим (частина третя статті 435 ЦПК України).

Усталеним у процесуальному праві є розуміння понять **«спосіб»** і **«порядок»** виконання судового рішення як категорій, що мають спеціальне значення і реалізуються у виконавчому провадженні. Вони означають **послідовність і зміст виконавчих дій, які підлягають вчиненню державним / приватним виконавцем**. Спосіб виконання судового рішення - це, по суті, спосіб здійснення того способу захисту, який реалізовано судом у своєму рішенні. Під зміною способу виконання рішення суду необхідно розуміти прийняття судом нових заходів для реалізації рішення у разі неможливості його виконання у раніше встановлений спосіб.

Застосування на підставі частини третьої статті 1212 ЦК України правового механізму, передбаченого частиною другою статті 1213 ЦК України, у зв'язку з неможливістю повернення відповідачкою майна в натурі на виконання судового рішення у зв'язку з обставинами, які виникли після ухвалення цього рішення, не є зміною способу захисту.

Оскільки позивач у цій справі вже позбавлений можливості отримати відшкодування вартості безпідставно збереженого відповідачкою майна через подання заяви, передбаченої статтею 435 ЦПК України, то **пред'явлення ним у цій справі окремого позову про відшкодування вартості безпідставно збереженого майна у зв'язку з неможливістю його повернення в натурі є єдиним можливим передбаченим законом способом відновлення його порушених прав.**

5. Закриття провадження у справі за повторно поданою заявою про видачу дубліката виконавчого документа / заміну сторони виконавчого провадження

Щодо закриття провадження у справі за повторно поданою заявою про видачу дубліката виконавчого документа / заміну сторони виконавчого провадження

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.11.2024 у справі № 186/871/14-ц

Пункт 3 частини першої статті 255 ЦПК України визначає, що суд своєю ухвалою закриває провадження у справі, якщо набрали законної сили рішення суду або ухвала суду про закриття провадження у справі, ухвалені або постановлені з приводу спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, або є судовий наказ, що набрав законної сили за тими самими вимогами.

Водночас ухвала про відмову в задоволенні (про задоволення) заяви про видачу дубліката виконавчого документа, постановлена під час вирішення судом процесуального питання, пов'язаного з виконанням судового рішення, **не є ухваленням рішення**, яке набрало законної сили в розумінні статей 186, 255 ЦПК України (статей 175, 231 ГПК України). Така ухвала про відмову в задоволенні (про задоволення) заяви під час вирішення судом процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судового рішення, **не може бути підставою для закриття провадження у справі за пунктом 3 частини першої статті 255 ЦПК України** (пунктом 3 частини першої статті 231 ГПК України).

Проте наявність такої ухвали є підставою для застосування наслідків, визначених пунктом 1 частини другої статті 44 ЦПК України (подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин).

Заява (подання державного / приватного виконавця) з процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень у цивільних (господарських) справах, **зокрема і про видачу дубліката виконавчого документа, підлягає розгляду без відкриття провадження у справі**.

Тому державний / приватний виконавець чи заявник має право звертатися до суду з відповідним поданням, заявою, направленими на виконання статті 129 Конституції України щодо обов'язковості судового рішення, стільки раз, скільки це необхідно, аби виконати судові рішення (за винятком випадків, передбачених статтею 44 ЦПК України).

6. Продаж майна

Щодо поняття стадії продажу майна

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 14.05.2020 у справі № 903/69/18

26.10.2016 ВПВР Управління ДВС ГТУЮ у Львівській області було відкрито виконавче провадження № 52752479 з примусового виконання виконавчого листа про звернення стягнення на предмет іпотеки за договором іпотеки.

01.12.2016 на вебсайті ДП СЕТАМ було опубліковано оголошення про реалізацію у межах виконавчого провадження № 52752479 лоту № 186132 – предмета іпотеки.

28.02.2018 ухвалою Господарського суду Волинської області було відкрито провадження у справі про банкрутство ТОВ “ІНВЕСТ+”, введено мораторій на задоволення вимог кредиторів боржника, введено процедуру розпорядження майном боржника.

30.07.2018 стягувач звернувся до ДВС із заявою про придбання предмета іпотеки за початковою ціною, шляхом заліку своїх вимог в рахунок ціни продажу на підставі якої 29.08.2018 державним виконавцем було складено акт про реалізацію предмета іпотеки.

29.07.2019 ліквідатор подав до суду заяву в котрій просив суд визнати протиправним та скасувати результати електронних торгів, визнати протиправним та скасувати акт про реалізацію предмет іпотеки та свідоцтво про придбання майна з прилюдних торгів.

12.09.2019 ухвалою Господарського суду Волинської області, залишеною без змін постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від **31.10.2019**, заяву ліквідатора ТОВ “ІНВЕСТ+” арбітражного керуючого Рабана Микити Тарасовича задоволено.

Постановою ВС від **14.05.2020** оскаржувані судові рішення залишено без змін.

Щодо поняття стадії продажу майна

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 14.05.2020 у справі № 903/69/18

Правовий аналіз положень частини третьої статті 19 Закону про банкрутство та статті 49 Закону України “Про іпотеку” свідчить, що **зміст поняття “стадія продажу майна”** (частина третя статті 19 Закону про банкрутство) **не включає в себе процедуру придбання предмета іпотеки за початковою ціною шляхом заліку своїх забезпечених вимог в рахунок ціни майна** (частина перша статті 49 Закону України “Про іпотеку”), оскільки правовим наслідком реалізації іпотекодержателем цього права, визначеного статтею 49 Закону України “Про іпотеку”, є не продаж йому предмета іпотеки, а припинення забезпеченого іпотекою зобов’язання шляхом заліку вимог в рахунок ціни майна. Таким чином, у такій ситуації, тобто при придбанні у порядку статті 49 Закону України “Про іпотеку” предмета іпотеки іпотекодержателем, який є забезпеченим кредитором у справі про банкрутство, **жодного прояву засад конкуренції, характерної для продажу майна в розумінні положень Закону про банкрутство, немає.**

У такому випадку дія мораторію на задоволення вимог кредиторів поширюється на спірні правовідносини.

Щодо стадії продажу майна

Постанова КГС у складі ВС від 06.02.2024 у справі № 910/1539/21 (910/4002/23)

Стадія продажу майна розпочинається з моменту оприлюднення інформації про продаж (внесення в систему інформаційного повідомлення про електронні торги) на відповідному етапі торгів.

Перебування майна на стадії продажу з моменту оприлюднення інформації про продаж є одним із винятків, на які згідно із частиною третьою статті 41 КУзПБ не поширюється заборона на задоволення вимог кредиторів, зокрема шляхом стягнення на підставі виконавчих документів, які містять майнові вимоги до боржника.

Щодо звернення стягнення на грошові кошти, що належать іншим особам

Постанова КГС у складі ВС від 22.07.2021 у справі № 905/1642/19

Стаття 336 ГПК України по відношенню до статей 39, 41, 45, 60 КУзПБ КУзПБ **є загальною нормою**, оскільки саме норми КУзПБ найбільш повно та точно врегульовують правовідносини щодо стягнення за грошовими вимогами до особи, стосовно якої відкрито провадження у справі про банкрутство, регламентують підстави і порядок їх заявлення, визнання господарським судом та задоволення у процедурі банкрутства таких вимог.

Ініціювання виконавцем чи стягувачем звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, стосовно якої відкрито провадження у справі про банкрутство, за заявою в порядку статті 336 ГПК України, не забезпечить можливості задоволення таких грошових вимог у процедурі банкрутства, адже **суперечить приписам спеціальних норм статей 39, 41, 45, 60 КУзПБ**, що визначають підстави та виключний порядок реалізації грошових вимог у справі про банкрутство, тому не є ефективним способом захисту інтересів стягувача у виконавчому провадженні та не відповідає його меті, що може бути достатньою підставою для відмови у задоволенні такої заяви.

Щодо звернення стягнення на майно боржника

Постанова судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від від 04.10.2023 у справі № 910/20057/16

За змістом положень частини шостої статті 41 КУзПБ задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, здійснюється лише в межах провадження у справі про банкрутство. **Звернення стягнення на майно боржника за вимогами, на які не поширюється дія мораторію, здійснюється виключно за ухвалою господарського суду, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство** (частина п'ята статті 41 КУзПБ). Тобто правомірними можна вважати ті дії щодо звернення стягнення на майно боржника, які будуть здійснені **в межах провадження у справі про банкрутство**.

Відповідно, **не можна вважати правомірними дії державного виконавця щодо звернення стягнення на предмет іпотеки боржника, який перебуває у процедурі банкрутства**, на підставі лише положень Закону України «Про виконавче провадження», без врахування процедур і положень КУзПБ, норми якого мають пріоритет у застосуванні при розгляді справ про банкрутство щодо інших законодавчих актів України. Тож, зважаючи на відсутність нормативного врегулювання співвідношення процедур виконавчого провадження та процедур банкрутства, а також на мету та цілі КУзПБ, **такими, що відповідають положенням чинного законодавства України, можна вважати лише ті дії державного виконавця щодо звернення стягнення на майно боржника, які були дозволені (санкціоновані) судовим рішенням (ухвалою суду) в межах справи про банкрутство**.

СП КГС ВС відступила від висновків про застосування норм права, викладених у постанові ВС від 11.06.2020 у справі № 917/1369/17, щодо можливості задоволення позову про звернення стягнення на предмет іпотеки за умови, що стосовно іпотекодержателя відкрито провадження у справі про банкрутство.

Щодо наслідків закриття провадження у справі про банкрутство для виконавчого провадження

Постанова судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 29.10.2020 у справі № 916/922/16

Початок відліку строку пред'явлення виконавчого документа до виконання у разі закінчення виконавчого провадження у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та подальшим припиненням (закриттям) провадження у справі про банкрутство цього боржника **пов'язаний з юридичним фактом – датою закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство.**

У разі закриття провадження у справі про банкрутство цього боржника **за відсутності факту задоволення вимог стягувача та їх погашення (списання, прощення)** відповідно до Закону про банкрутство в редакції від 19.01.2013 виконавче провадження, яке було закінчено у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та відкриттям ліквідаційної процедури, може бути розпочате знову.

Щодо заміни сторони виконавчого провадження у разі виділу

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11.09.2018 у справі № 905/1956/16

Відповідно до частини третьої статті 109 ЦК України юридична особа, з якої був здійснений виділ, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями, які згідно з розподільчим балансом перейшли до юридичної особи, що утворилася внаслідок виділу.

Статтею 619 ЦК України визначено право кредитора на отримання задоволення своєї вимоги як від основного, так і від субсидіарного боржника.

За аналогією закону у випадках, коли один (первісний) боржник у матеріальному правовідношенні замінюється двома боржниками, суд має замінити такого боржника як сторону виконавчого провадження двома боржниками (у цій справі - основним і субсидіарним боржниками).

Отже, після заміни первісного боржника у виконавчому провадженні двома боржниками - основним і субсидіарним - виконавчі дії з виконання рішення мають вчинятися щодо обох цих боржників.

Щодо ефективного способу захисту при оспорюванні результатів аукціону в банкрутстві

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 06.07.2022 у справі № 914/2618/16

Враховуючи те, що банк був іпотеко- та заставодержателем і не отримав належного задоволення своїх вимог за забезпечувальними договорами, позивач може обґрунтовувати, що вчинені правочини, зокрема підписаний боржником із переможцем аукціону (покупцем) договір купівлі-продажу, не могли бути достатньою правовою підставою для набуття заставного майна таким переможцем. А тому **вправі, враховуючи вимоги частин другої та третьої статті 264 ЦК України, у цих спірних правовідносинах витребувати в інтересах боржника заставне майно у переможця аукціону на підставі статті 1212 ЦК України** (у разі, якщо це майно буде відчужене третій особі, - витребувати його від неї на підставі статей 387, 388 ЦК України).

Для цього **немає потреби окремо оскаржувати результати аукціону та договір купівлі-продажу, яким оформлений продаж заставного майна на аукціоні.**

Позовні вимоги про визнання недійсними результатів аукціону та договору купівлі-продажу у спірних правовідносинах не є ефективними способами захисту інтересу та права позивача.

Велика Палата Верховного Суду **виснувала про ефективність у спірних правовідносинах саме вимоги про витребування заставного майна на користь боржника.** За змістом ця вимога не тотожна вимозі про зобов'язання переможця аукціону повернути заставне майно боржникові. У разі задоволення позовної вимоги про витребування майна з чужого незаконного володіння суд витребує таке майно на користь позивача (у даному випадку - боржника), а не зобов'язує відповідача (у цій справі - переможця аукціону) повернути відповідне майно власникові. **Тому вимога зобов'язати переможця аукціону (покупця) повернути заставне майно боржникові теж не є ефективним способом захисту у спірних правовідносинах.**

Щодо ефективного способу захисту при оспорюванні результатів аукціону в банкрутстві

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 06.07.2022 у справі № 914/2618/16

Рішення суду про витребування нерухомого майна із чужого володіння є підставою для внесення запису про державну реєстрацію за позивачем (у спірних правовідносинах – за боржником) права власності на нерухоме майно, зареєстроване у цьому реєстрі за відповідачем (у спірних правовідносинах – за переможцем аукціону) до Державного реєстру **незалежно від того, чи таке витребування відбувається у порядку виндикації** (ст. 387-388 ЦК), **чи у порядку, визначеному для повернення майна від особи, яка набула його за рахунок іншої особи без достатньої правової підстави** (ст. 1212-1215 ЦК), **чи у порядку примусового виконання обов'язку в натурі** (п. 5 ч. 2 ст. 16 ЦК).

Визнання недійсним свідоцтва як документа, який видав нотаріус для підтвердження права власності переможця аукціону (покупця), **не захистить ні інтерес кредитора у поповненні (недопущенні зменшення) ліквідаційної маси боржника, ні такий же інтерес самого боржника**. Цей документ не породжує жодного права. Тому **позовна вимога про визнання його недійсним не є належним способом захисту**.

Обидві сторони правочину, починаючи зі стадії, яка передує його вчиненню, **мають поводитися правомірно**, зокрема, добросовісно. Вирішуючи питання про витребування майна, **важливо перевірити добросовісність, насамперед, набувача цього майна**, у тому числі те, чи знав або міг знати такий набувач про недобросовісну поведінку продавця. Вказане має значення для застосування як критерію законності втручання держави у право набувача на мирне володіння майном, так і критерію пропорційності такого втручання легітимній меті останнього.

Якщо нерухоме майно придбаває добросовісна особа, тобто така, яка не знала та не могла знати про існування обтяжень речових прав на це майно або про наявність на нього речових прав третіх осіб, **вона може покладатися на відомості Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. За відсутності у цьому реєстрі відомостей про права інших осіб на нерухоме майно або їх обтяжень і відсутності даних про те, що набувач майна знав або міг знати про існування таких прав чи обтяжень, цей набувач, добросовісно покладаючись на відомості зазначеного реєстру, набуває відповідне право на нерухоме майно, вільне від незареєстрованих прав інших осіб та обтяжень**.

Не може вважатися добросовісною особа, яка набула майно на прилюдних торгах, **якщо вона знала чи могла знати про порушення порядку реалізації майна або знала чи могла знати про набуття нею майна всупереч закону**.

Nota bene - справа № 910/2592/19 - щодо відступу від висновку в справі № 914/2618/16 – перебувала на розгляді ВП ВС.

Щодо ефективного способу захисту при оспорюванні результатів аукціону в банкрутстві

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.02.2024 у справі № 910/2592/19

Порушення встановлених законодавством правил, які визначають процедуру підготовки та проведення аукціону; правил, які регулюють сам порядок проведення аукціону; правил, які стосуються оформлення кінцевих результатів аукціону, є підставою для визнання результатів аукціону недійсними за статтею 55 Закону про банкрутство, що тягне за собою **визнання недійсним укладеного з переможцем договору купівлі-продажу. Можливість оскарження особою результатів проведеного в межах справи про банкрутство аукціону та укладеного за його наслідком договору купівлі-продажу майна боржника перебуває в залежності від наявності порушеного права чи інтересу такої особи під час продажу майна боржника.**

Аналіз судової практики щодо оспорення результатів проведеного у справі про банкрутство аукціону з продажу майна банкрута (з визначенням його переможця) та договорів купівлі-продажу майна боржника дозволяє виокремити **такі можливі варіативні правові ситуації**, за яких з-поміж іншого:

- 1) договір купівлі-продажу майна з переможцем аукціону не укладався, а продавець в особі ліквідатора не передавав йому майно;
- 2) договір купівлі-продажу майна з переможцем аукціону укладений, однак продавець в особі ліквідатора майно йому не передав;
- 3) договір купівлі-продажу майна з переможцем аукціону укладений, продавець передав йому придбане на аукціоні майно, яке перебуває у власності переможця аукціону на момент виникнення спору;
- 4) договір купівлі-продажу майна з переможцем аукціону укладений, продавець передав йому придбане на аукціоні майно, яке переможець аукціону на момент виникнення спору відчужив іншій особі тощо.

Окрім того, на аукціоні з продажу майна боржника у справі про **банкрутство може відбутися відчуження майна, яке належить іншій особі на праві власності.**

Тож на практиці на момент оспорення результатів проведеного аукціону та укладеного за його наслідком договору купівлі-продажу майна боржника останнє може перебувати у власності: 1) боржника; 2) переможця аукціону.

У правовідносинах з повернення майна, відчуженого на аукціоні у справі про банкрутство, **для вирішення питання, кому належить право на пред'явлення позову і з якими саме вимогами** (про визнання недійсними результатів аукціону та договору купівлі-продажу чи про витребування майна) необхідно **з'ясувати, у кого перебуває у власності майно на момент виникнення спору, чи був боржник власником відчуженого на аукціоні майна та відповідно у який спосіб позивач має захистити саме своє право у разі його порушення**

Щодо ефективного способу захисту при оспорюванні результатів аукціону в банкрутстві

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.02.2024 у справі № 910/2592/19

До осіб, які можуть звернутися до суду з вимогами про визнання недійсними результатів аукціону з реалізації майна боржника в порядку, визначеному Законом про банкрутство, належать, зокрема: 1) боржник (зокрема, арбітражний керуючий від імені боржника), 2) кредитори, 3) зареєстровані учасники аукціону, 4) особи, які вважають себе власником майна, що виставляється на аукціон, 5) уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника, 6) особа, яка не є "зареєстрованим учасником аукціону" і водночас щодо якої організатором торгів не прийнято жодного з рішень, передбачених приписами статті 61 Закону про банкрутство (зокрема, про відмову в допуску заявника до участі в аукціоні) у разі встановлення в судовому порядку обставин здійснення такою особою усіх передбачених Законом про банкрутство дій щодо набуття статусу "зареєстрованого учасника аукціону" та вчинення перешкод з боку організатора аукціону в участі такої особи в аукціоні, 7) особи, які не були допущені до участі в аукціоні (за умови попереднього або одночасного оскарження ними рішення організатора аукціону про визначення учасників аукціону та встановлення судом за результатом оскарження порушення статті 61 Закону про банкрутство в частині допуску до участі в аукціоні).

Велика Палата Верховного Суду зазначила, що тлумачення статті 216 ЦК України дозволяє стверджувати, що позивач особа, якій належить право на оскарження результатів аукціону у справі про банкрутство, заявляючи за наслідком визнання недійсними результатів оспорюваного аукціону та договору купівлі-продажу вимогу про повернення боржнику переданого за недійсним правочином майна або відшкодування вартості майна, **фактично заявляє реституційну вимогу**, яку суд за існування для того підстав задовольняє, застосовуючи двосторонню **реституцію** навіть у тому випадку, коли буквально позивач вимагає лише повернення йому майна, відчуженого за недійсним правочином, оминаючи мовчанням питання повернення відповідачу отриманого за таким правочином самим позивачем. У цьому випадку переможець аукціону є стягувачем у частині рішення про повернення йому переданого ним за недійсним правочином майна або відшкодування його вартості.

Питання про добросовісність чи недобросовісність покупця, який набув майно на аукціоні (торгах), **слід оцінювати у кожному конкретному випадку окремо**.

Велика Палата Верховного Суду принагідно зауважує, що під час розгляду таких спорів (про визнання недійсними результатів аукціону та договору купівлі-продажу майна боржника) **суд вправі за заявою сторони спору вжити заходи забезпечення позову** в порядку, визначеному главою 10 "Забезпечення позову" розділу II ГПК України.

Щодо ефективного способу захисту при оспорюванні результатів аукціону в банкрутстві

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.02.2024 у справі № 910/2592/19

Відступаючи від висновку Великої Палати Верховного Суду від 21.09.2021 у справі № 914/2618/16, Велика Палата Верховного Суду дійшла, з поміж іншого, таких висновків.

1) Якщо майно боржника за результатом проведеного аукціону у справі про банкрутство **перебуває у власності боржника**, то ефективним способом захисту порушеного права особи, яка вправі оскаржувати результати аукціону, є **пред'явлення позову про визнання недійсними результатів аукціону**.

2) Якщо ж за результатами аукціону **з переможцем укладено договір купівлі-продажу**, то ефективним способом захисту порушеного права особи, яка вправі оскаржувати результати аукціону, є **пред'явлення позову про визнання недійсними результатів аукціону й укладеного з переможцем аукціону договору купівлі-продажу майна боржника та застосування реституції** (у разі повернення майна, що перебуває у власності переможця аукціону).

3) Якщо за результатом проведення аукціону у справі про банкрутство відчужено майно, **яке належить іншій особі** на праві власності, відновлення порушеного права власника проданого майна **здійснюється шляхом пред'явлення віндикаційного позову до останнього набувача цього майна з підстав, передбачених статтями 387, 388 ЦК України**.

Правовим наслідком задоволення судом позовних вимог щодо визнання результатів аукціону з реалізації майна та договору купівлі-продажу майна боржника недійсними є повернення відчуженого з порушенням вимог Закону про банкрутство майна до ліквідаційної маси боржника, **навіть у випадку заявлення такої вимоги позивачем, який не є стороною договору**. Водночас задоволення судом вимоги про повернення відчуженого на аукціоні майна до ліквідаційної маси боржника **передбачає також стягнення з боржника на користь переможця аукціону одержаних за правочином коштів**. Таке стягнення є не задоволенням окремої позовної вимоги, а необхідним наслідком визнання недійсним правочину та задоволення вимоги про застосування реституції, хоч і сформульованої позивачем в усіченому вигляді, який охоплює тільки ту частину, яка стосується повернення відчуженого боржником майна.

Щодо витребування майна, відчуженого на підставі фраздаторного правочину

Постанова судової палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 22.05.2024 у справі № 924/408/21 (924/287/23)

Волею є детерміноване і мотивоване бажання особи досягти поставленої мети. Сама по собі воля не тягне юридичних наслідків для відповідної особи. Волевиявлення – прояв волі особою зовні, завдяки чому воля стає доступною для сприйняття іншими особами. Висновок про вибуття майна з володіння власника внаслідок вчинення недійсного правочину саме поза його волею має ґрунтуватися на врахуванні підстав недійсності зазначеного правочину та належному з'ясуванні обставин, які свідчать про наявність відповідного дефекту волі при його укладенні, що не можна ототожнювати з дефектом мети фраздаторного договору.

Вибуття майна з володіння власника або особи, якій власник передав майно у володіння, не з їхньої волі може відбуватися, коли вчиняється правочин. Такими правочинами є правочини фізичних осіб, вчинені за межами їх дієздатності (статті 221–223, 226 ЦК України); правочини, вчинені без дозволу органів опіки і піклування (стаття 224 ЦК України); правочини, вчинені під впливом помилки (стаття 229 ЦК України), обману (стаття 230 ЦК України), насильства (стаття 231 ЦК України); правочини, вчинені в результаті зловмисної домовленості представника однієї сторони з другою стороною (статті 232 ЦК України); правочини, вчинені від імені юридичної особи особою, що не мала повноважень діяти від імені юридичної особи, та не підтверджені діями юридичної особи про визнання такого правочину. Відповідно до статті 215 ЦК України підставами для недійсності правочину можуть бути не лише перелічені, а й інші обставини, які свідчать про недодержання в момент його вчинення стороною (сторонами) вимог, встановлених частинами першою–третьою, п'ятою та шостою статті 203 цього Кодексу.

Встановлення наведених обставин є підставою для недійсності відповідного фраздаторного правочину, зокрема, за позовом арбітражного керуючого або кредитора у межах справи про банкрутство. Водночас відчужене у такий спосіб майно **не можна за загальним правилом вважати таким, що вибуло з володіння боржника без його волі**. Хоча воля боржника при укладенні фраздаторного правочину обумовлена наявністю у нього неправомірної та недобросовісної мети, проте вона **усвідомлено спрямована на виведення майна з володіння боржника, перехід прав на таке майно до інших (пов'язаних) осіб задля приховання його від кредиторів, убезпечення від включення до ліквідаційної маси боржника тощо**. У зазначеному випадку власник свідомо порушує засади (принципи) цивільного законодавства та зловживає своїм правом шляхом відчуження майна на шкоду кредиторам, і його воля спрямована саме на це.

Щодо витребування майна, відчуженого на підставі фraudаторного правочину

Постанова судової палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 22.05.2024 у справі № 924/408/21 (924/287/23)

Укладаючи фraudаторний правочин, боржник **свідомо бажає настання правових наслідків у вигляді вибуття відповідного майна з його володіння**. Набувач такого майна, який безпосередньо пов'язаний з боржником або з інших обставин не міг не знати про фraudаторний характер правочину, є недобросовісним набувачем.

У разі подальшого відчуження набувачем отриманого на виконання фraudаторного правочину майна на користь іншої особи, яка не є пов'язаною з боржником та водночас не обізнана про придбання майна в особи, що не мала права його відчужувати, такий **добросовісний набувач не повинен приймати на себе тягар неправомірних і недобросовісних дій боржника та його недобросовісного контрагента**, пов'язаних із вчиненням правочину на шкоду кредиторам та виведенням майна тощо.

Визнання фraudаторного правочину недійсним не є безумовною підставою для витребування відчуженого за ним майна з володіння останнього набувача. Необхідною передумовою для цього є встановлення обставин щодо недобросовісності саме цього набувача.

Тож **вибуття майна з володіння власника** (або особи, якій він передав майно у володіння) **на підставі правочину, який у подальшому визнано недійсним, можна вважати таким, що відбулось не з його волі** в розумінні пункту 3 частини першої статті 388 ЦК України, у тому разі, **якщо недійсність зазначеного правочину зумовлена впливом обману, насильства, зловмисної домовленості представника власника з другою стороною та/або іншими конкретними обставинами, які свідчать про відсутність дійсної волі власника на відчуження відповідного майна.**

Водночас без встановлення наведених конкретних обставин щодо вчинення правочину з відповідними вадами волі лише факт визнання недійсним такого фraudаторного правочину не є достатньою підставою для висновку про вибуття відчуженого за ним майна не з волі власника або особи, якій він передав майно у володіння, в розумінні зазначеної норми цивільного законодавства.

Щодо волі боржника при укладенні фраздаторного правочину і підстав для витребування відчуженого за ним майна з володіння останнього набувача у зв'язку з визнанням такого правочину недійсним

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 29.05.2024 у справі № 910/5808/20

У «горизонтальних» відносинах – відносинах між боржником та набувачем майна – положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод застосовуються лише у тій межі, що не суперечить суті правозахисних відносин, а не в усіх випадках витребування майна у набувача в процедурах банкрутства.

При застосуванні статті 1 Першого протоколу до Конвенції суди повинні досліджувати обставини справи щодо наявності легітимної мети при витребуванні спірного майна, а також щодо того, чи відповідні дії є пропорційними легітимній меті втручання у право. Відповідно, кожна із сторін, звертаючись до суду за захистом їх права власності на підставі статті 1 Першого протоколу до Конвенції, повинна довести в порядку, передбаченому статтями 74, 76, 77 ГПК України, не лише те, що таке витребування є законним та переслідує законну мету, а й те, що така легітимна мета є пропорційною.

Віндикація в межах провадження у справі про банкрутство є не лише способом консолідації ліквідаційної маси, адже захист права власності боржника з урахуванням статті 1 Першого протоколу до Конвенції також презюмується. Такий захист спрямований на попередження свавільного захоплення власності, конфіскації, експропріації та інших порушень безперешкодного користування своїм майном саме власником, в тому числі власником, який є боржником у провадженні у справі про банкрутство, оскільки власник майна наділений правом на погашення власних боргів за рахунок належного йому майна. Повернення майна може безпосередньо вплинути як на діяльність юридичної особи – боржника в цілому, так і на права керівників юридичної особи та її учасників.

Застосовуючи приписи статті 388 ЦК України у поєднанні з положеннями статті 1 Першого протоколу до Конвенції у відносинах між боржником-позивачем та добросовісними набувачами, **суди повинні встановити підстави набуття спірного майна добросовісним набувачем, значення такого майна для нього, зіставити вартість цього майна з майновим станом особи-відповідача, з'ясувати цільове призначення такого майна та обставини його використання добросовісним набувачем, спрямованість волевиявлення учасників правовідносин та їх фактичні наміри, а також встановити інші обставини, які поза обґрунтованим сумнівом свідчатимуть про пропорційність втручання у мирне володіння майном добросовісним набувачем.**

Зазначені висновки є релевантними до таких правовідносин під час розгляду справ про банкрутство, в яких виникає питання щодо витребування майна у добросовісного набувача на підставі пункту 3 частини першої статті 388 ЦК України та статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

Щодо витребування майна в особи, яка придбала його в результаті публічних торгів, проведених у порядку, встановленому для виконання судових рішень

Постанова судової палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 19.03.2025 у справі № 753/23213/16-ц

Можливість власника реалізувати його право витребувати майно від добросовісного набувача згідно зі статтею 388 ЦК України залежить від того, на якій підставі добросовісний набувач набув це майно у власність, а у разі набуття його за оплатним договором – також від того, як саме майно вибуло з володіння власника чи особи, якій власник це майно передав у володіння.

Верховний Суд у постанові від 15 травня 2019 року у справі № 285/3414/17 (провадження № 61-38274св18) зазначив, що, застосовуючи положення частини другої статті 388 ЦК України про те, що майно не може бути витребувано від добросовісного набувача, якщо воно було продане у порядку, встановленому для виконання судових рішень, суд повинен мати на увазі, що **позов власника про витребування майна в особи, яка придбала його в результаті публічних торгів, проведених у порядку, встановленому для виконання судових рішень, підлягає задоволенню лише в тому разі, якщо торги були визнані недійсними, оскільки відповідно до частини першої статті 388 ЦК України власник має право витребувати майно, яке вибуло з володіння поза його волею, і в добросовісного набувача.**

Щодо визнання незаконними та скасування результатів електронних торгів

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11.09.2024 у справі № 554/154/22

Самий собою факт неналежного повідомлення боржника про проведення торгів не може бути підставою для визнання таких недійсними.

Для визнання судом торгів недійсними **обов'язковим є встановлення сукупності таких обставин**, як:

порушення правил проведення електронних торгів, їх вплив на результати торгів,

порушення (невизнання або оспорування) суб'єктивного цивільного права або інтересу особи, яка звернулася до суду з відповідним позовом.

В разі встановлення такої обставини, як **реалізація майна за заниженою ціною**, такі **торги є несправедливими** та не можуть створити для його учасників правомірні наслідки.

Права позивача під час проведення електронних торгів були порушені, однак не з тієї підстави, що він не був повідомлений про проведення торгів, а з тієї підстави, що **реалізація на торгах майна за необґрунтованою, заниженою ціною безпосередньо впливає на результати торгів та зачіпає і порушує права та інтереси боржника, оскільки ціна, за якою майно реалізується на торгах, впливає на обсяг зобов'язань, які будуть погашені під час відповідного виконавчого провадження.**

7. Дія мораторію

Щодо автоматичного припинення дії мораторію після спливу 170 днів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 22.09.2021 у справі № 905/1923/15

Рішенням Господарського суду Донецької області від **05.07.2016** позовні вимоги ПАТ "Сбербанк" до ТОВ "Маріупольський млинкомбінат", за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, на стороні відповідача - ТОВ "Золотий Урожай", про звернення стягнення на предмет іпотеки за договором іпотеки від 06.03.2012 в рахунок погашення заборгованості за договором про відкриття кредитної лінії №26-Н/12/24/ЮО/KL від 06.03.2012 задоволено частково.

21.09.2016 на виконання вказаного рішення Господарським судом Донецької області, з урахуванням постанови Донецького апеляційного господарського суду від 12.09.2016, видано відповідні накази.

25.09.2017 постановою державного виконавця ВПВР Департаменту ДВС МЮ України відкрито виконавче провадження.

Ухвалою Господарського суду Донецької області від **02.12.2019** у справі №905/2382/18 за заявою АТ "Сбербанк" відкрито провадження у справі про банкрутство ТОВ "Маріупольський млинкомбінат"; визнано грошові вимоги АТ "Сбербанк".

Постановою від **16.07.2020** зупинено вчинення виконавчих дій при примусовому виконанні наказу Господарського суду Донецької області від 21.09.2016 №905/1923/15 у виконавчому провадженні № 54778047.

Ухвалою Господарського суду Донецької області від **17.08.2020** у задоволенні скарги АТ "Сбербанк" на дії державного виконавця відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України Медведєва О.В. відмовлено.

Постановою Східного апеляційного господарського суду від **13.10.2020** ухвалу Господарського суду Донецької області від 17.08.2020 у справі №905/1923/15 скасовано, зобов'язано виконати виконавчий документ.

Постановою КГС ВС від **22.09.2021** постанову суду апеляційної інстанції скасовано, ухвалу суду першої інстанції залишено в силі.

Щодо автоматичного припинення дії мораторію після спливу 170 днів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 22.09.2021 у справі № 905/1923/15

Відповідно до частини восьмої статті 41 КУзПБ дія мораторію припиняється з дня закриття провадження у справі про банкрутство. Щодо задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, **дія мораторію припиняється автоматично після спливу 170 календарних днів з дня введення процедури розпорядження майном, якщо господарським судом протягом цього часу не було винесено постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації.**

У частині шостій статті 41 КУзПБ закріплено, що задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, **здійснюється лише в межах провадження у справі про банкрутство.**

З метою дотримання принципу судового контролю у відносинах неплатоспроможності та банкрутства, зважаючи на відсутність нормативного врегулювання співвідношення процедур виконавчого провадження та процедур банкрутства, з огляду на мету та цілі КУзПБ, такими, що відповідають положенням чинного законодавства України, можна вважати лише ті дії державного виконавця щодо звернення стягнення на майно боржника, **які були дозволені (санкціоновані) судовим рішенням (ухвалою суду) в межах справи про банкрутство.**

Отже, після спливу 170 днів з дня введення процедури розпорядження майном, якщо господарським судом протягом цього часу не було винесено постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації, **задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, має здійснюватися за ухвалою суду, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство,** постановленою господарським судом за результатом розгляду заяви кредитора, вимоги якого є забезпеченими.

Щодо дії мораторію на вимоги забезпечених кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 01.10.2020 у справі № 910/17501/19

12.09.2019 приватним виконавцем відкрито виконавче провадження з виконання виконавчого листа №759/13688/15-ц від 31.03.2017 за №60048546 та в цей же день накладено арешт на спірну квартиру боржника, проведено оцінку майна - квартири; продаж предмета іпотеки у виконавчому провадженні з електронних торгів розпочато **20.11.2019** за ціною продажу 926 815 грн., однак торги не відбулися, у зв'язку з відсутністю допущених учасників торгів; повторні електронні торги з продажу спірної квартири призначено на **03.01.2020** за ціною 741 452 грн.

23.12.2019 відкрито провадження у справі про неплатоспроможність боржника, введено мораторій на задоволення вимог кредиторів.

28.12.2019 винесено постанову про зупинення виконавчих дій, яке було поновлено на підставі заяви стягувача **12.02.2020**.

03.03.2020 електронні торги не відбулися і на підставі заяви банку-стягувача оформлено акт про реалізацію предмета іпотеки за яким квартира перейшла у власність банку.

04.03.2020 надійшла скарга на рішення приватного виконавця про визнання неправомірним та скасування акту про реалізацію предмета іпотеки.

Ухвалою суду першої інстанції від **27.04.2020** залишеною без змін постановою апеляційної інстанції від **06.07.2020** відмовлено в задоволенні скарги.

КГС ВС постановою від **01.10.2020** судові рішення скасував та направив справу на новий розгляд.

Щодо дії мораторію на вимоги забезпечених кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 01.10.2020 у справі № 910/17501/19

У разі відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи, на рухоме (нерухоме) майно якої звертається стягнення за її зобов'язаннями перед третіми особами, **переважному застосуванню підлягають приписи частини четвертої статті 121 КУзПБ щодо задоволення вимог кредиторів (стягувачів) за рахунок заставного майна боржника в межах провадження у справі про неплатоспроможність.**

Винятками із спеціального регулювання порядку задоволення вимог кредиторів за рахунок майна боржника згідно з частиною четвертою статті 121 КУзПБ **є два випадки**: якщо на момент відкриття провадження у справі про неплатоспроможність виконавче провадження перебуває на стадії розподілу стягнутих з боржника грошових сум, у тому числі одержаних від продажу майна боржника; якщо майно перебуває на стадії продажу з моменту оприлюднення інформації про продаж.

Щодо дії мораторію на вимоги забезпечених кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 10.09.2020 у справі № 902/227/20

Пунктом 1 частини другої статті 115 КУзПБ встановлено, що боржник має право звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність у разі, якщо розмір прострочених зобов'язань боржника перед кредитором (кредиторами) становить не менше 30 розмірів мінімальної заробітної плати. **Перелік підстав, визначених частиною другою статті 115 КУзПБ для порушення провадження у справі про банкрутство фізичної особи, не є вичерпним**, оскільки пунктом 4 частини другої зазначеної статті передбачено можливість "існування інших обставин, які підтверджують, що найближчим часом боржник не зможе виконати грошові зобов'язання чи здійснювати звичайні поточні платежі (загроза неплатоспроможності)".

Метою законодавця при введенні процедури банкрутства фізичних осіб було створення правового механізму, який дозволить фізичній особі – боржнику реструктурувати свої боргові зобов'язання та перевести їх з іноземної валюти у національну валюту України, для унеможливлення негайної реалізації житла фізичних осіб, переданого в іпотеку банкам за валютними кредитами. Отже, **така процедура є спеціальною та має застосовуватися переважно щодо інших процедур звернення стягнення на іпотечне майно у випадку ініціювання боржником провадження у справі про банкрутство.**

Щодо дії мораторію на вимоги забезпечених кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 07.07.2022 у справі № 5009/4799/12

Водночас, АТ "Ощадбанк" у зв'язку із здійсненням процедури погашення боргів фізичної особи ОСОБА_1 був обмежений у можливостях вільно обирати способи та процедуру звернення стягнення на передане у заставу (іпотеку) майно, а також в особливостях задоволення своїх вимог - лише у порядку, передбаченому КУзПБ, оскільки відповідно до частини четвертої статті 121 КУзПБ задоволення вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, допускається лише в межах провадження у справі про неплатоспроможність, крім випадків перебування виконавчого провадження на стадії розподілу стягнутих з боржника грошових сум, у тому числі одержаних від продажу майна боржника, або перебування майна на стадії продажу з моменту оприлюднення інформації про продаж.

Щодо дії мораторію на вимоги забезпечених кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 14.09.2021 у справі № 908/2536/20

23.09.2019 приватним виконавцем відкрито виконавче провадження по виконанню виконавчого документа про стягнення заборгованості з боржника за кредитним договором.

23.09.2020 в системі електронних торгів «Сетам» опубліковано аукціон про продаж майна боржника, який 23.10.2020 не відбувся.

20.10.2020 відкрито провадження у справі про неплатоспроможність Оселедчика Сергія Юрійовича, введено мораторій на задоволення вимог кредиторів.

28.10.2020 арбітражний керуючий направив приватному виконавцю лист про зупинення виконавчих дій.

02.11.2020 в системі електронних торгів «Сетам» опубліковано аукціон про продаж майна боржника на 02.12.2020.

11.11.2020 арбітражний керуючий звернувся до суду з клопотанням про зупинення вчинення виконавчих дій та скасування аукціону з продажу майна боржника.

12.11.2020 Господарський суд Запорізької області виніс ухвалу (залишену без змін постановою Центрального апеляційного господарського суду від **29.03.2021** про задоволення клопотання арбітражного керуючого.

14.09.2021 ВС залишив оскаржувані судові рішення без змін.

Щодо дії мораторію на вимоги забезпечених кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 14.09.2021 у справі № 908/2536/20

Після введення мораторію у справі про неплатоспроможність боржника – фізичної особи **усі дії щодо індивідуального задоволення вимог кредитора**, які вчиняються поза межами процедур неплатоспроможності боржника – фізичної особи, **мають припинитися негайно і на будь-якій стадії такого процесу з метою передання майна боржника під контроль суду у справі про неплатоспроможність.**

Тому є незаконним подальше, після відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника, вчинення приватним виконавцем виконавчих дій з примусового виконання виконавчого листа щодо стягнення з боржника на користь кредитора заборгованості з публікацією оголошення про проведення аукціону з продажу майна боржника через поширення застосованого щодо боржника мораторію на задоволення вимог кредиторів на спірні правовідносини.

Щодо дії мораторію на вимоги забезпечених кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 14.09.2021 у справі № 908/2536/20

За змістом наведених положень, які регламентують процедуру реалізації майна (на яке звернуто стягнення) у виконавчому провадженні з електронних торгів, електронні торги хоча і є єдиним процесом продажу майна, що складається, у разі наявності для цього підстав (частина п'ята статті 61 Закону України "Про виконавче провадження"), з видів торгів (перші, повторні, треті), однак **які в своїй суті є окремими самостійними етапами реалізації майна у виконавчому провадженні** з електронних торгів, кожний з яких, в свою чергу, опосередковують відповідні, послідовно визначені законом, стадії.

З урахуванням цього висновку та за змістом положень, зокрема частини третьої статті 41, частин другої, четвертої статті 121 КУзПБ частини першої, другої статті 61 Закону України "Про виконавче провадження" та абзацу 4 пункту 1 розділу II Наказу Міністерства Юстиції України "Про затвердження Порядку реалізації арештованого майна" від 29.09.2016 № 2831/5 Суд доходить висновку, що **стадія продажу майна розпочинається із моменту оприлюднення інформації про продаж (внесення в систему інформаційного повідомлення про електронні торги) на відповідному етапі торгів.**

При цьому інформація про продаж (внесення в систему інформаційного повідомлення про електронні торги), що була оприлюднена раніше, у межах попереднього етапу реалізації нерухомого майна у виконавчому провадженні - на перших, повторних електронних торгах, якщо вони завершилися, однак нерухоме майно не було реалізовано, з подальшим виставленням цього майна на повторні (треті) електронні торги, не береться до уваги при вирішенні питання, чи вважається такою, що розпочалась, стадія продажу майна з моменту оприлюднення інформації про продаж (внесення в систему інформаційного повідомлення про електронні торги) на відповідному етапі торгів.

У цьому висновку Суд виходить з того, що **кожний із визначених Законом видів електронних торгів з реалізації нерухомого майна у виконавчому провадженні має тотожну з іншими, однак самостійну стадійність**, спрямовану на реалізацію майна боржника та укладення договору купівлі-продажу.

Щодо підстав зупинення виконавчого провадження

Постанова КГС у складі ВС від 08.07.2021 у справі № 917/1400/16

Офіційно оприлюднена в Єдиному державному реєстрі судових рішень вступна та резолютивна частини рішення (ухвали) суду про відкриття провадження у справі про банкрутство ТОВ "Гадячсир" та введення мораторію на задоволення вимог його кредиторів **є достатньою підставою для виконання державним виконавцем покладеного на нього обов'язку та зупинення вчинення виконавчих дій щодо боржника.**

Отже, всупереч нормам Закону України "Про виконавче провадження", за наявності мораторію на задоволення вимог кредиторів та офіційного розміщення таких відомостей у Єдиному державному реєстрі судових рішень, доступ до якого є відкритим, органом державної виконавчої служби вчинялися дії щодо примусового виконання рішення шляхом прийняття рішення про призначення суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для участі у виконавчому провадженні № 56311245 тощо.

8. Визнання грошовим зобов'язанням основної винагороди приватного виконавця/виконавчого збору та витрат виконавчого провадження державного виконавця

Щодо визнання грошовим зобов'язанням в розумінні статті 1 КУзПБ основної винагороди приватного виконавця

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 07.07.2022 у справі № 916/1456/21

02.01.2020 приватним виконавцем винесено постанови про відкриття виконавчого провадження ВП № 60943239 (стягнення солідарно з Пестерева Віктора Павловича, Пестеревої Ірини Олександрівни, Пестерева Павла Вікторовича, Коновалової Лариси Павлівни на користь Публічного акціонерного товариства "Марфін банк" заборгованості за кредитним договором у сумі 661 841,81 доларів США та 354 002,99 грн), ВП № 60943139 (стягнення солідарно з Пестерева Віктора Павловича та Пестерева Павла Вікторовича на користь Публічного акціонерного товариства "Марфін банк" заборгованості за відсотками за кредитним договором у сумі 216 227,39 доларів США) з примусового виконання названих виконавчих документів (боржник – Пестерев П. В.), у пунктах 3 яких зазначено про стягнення з боржника основної винагороди приватного виконавця: у ВП № 60943239 - у розмірі 66 184,18 доларів США та 35 400,30 грн; у ВП № 60943139 - у розмірі 21 622,74 доларів США.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 22.06.2021 відкрито провадження у справі про неплатоспроможність Пестерева Павла Вікторовича, введено процедуру реструктуризації боргів боржника, введено мораторій на задоволення вимог кредиторів, призначено керуючим реструктуризацією боргів арбітражного керуючого Коваленко Ірину Анатоліївну.

У липні 2021 року приватний виконавець виконавчого округу Одеської області Колечко Д. М. звернувся до Господарського суду Одеської області із заявою про визнання його грошових вимог до боржника на загальну суму 2 388 924,53 грн, яка є основною винагородою приватного виконавця.

У заяві про визнання кредитором приватний виконавець виконавчого округу Одеської області Колечко Д. М. зазначив, що станом на 16.07.2021 із заробітних плат боржника та шляхом часткових списань з його арештованих рахунків стягнуто кошти, які перераховано кошти таким чином:

- ВП № 60943239: заборгованість за виконавчим документом - 9 464,96 грн, основна винагорода приватного виконавця - 946,80 грн, 1 931,00 грн - витрати виконавчого провадження;
- ВП № 60943139: заборгованість за виконавчим документом - 3 093,12 грн, основна винагорода приватного виконавця - 309,29 грн, витрати виконавчого провадження - 1 934,00 грн.

Щодо визнання грошовим зобов'язанням в розумінні статті 1 КУзПБ основної винагороди приватного виконавця

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 07.07.2022 у справі № 916/1456/21

Аналіз положень статті 31 Закону України від 02.06.2016 № 1403-VIII "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів" приводить до таких висновків:

- сума основної винагороди приватного виконавця, що визначена ним у постанові при відкритті виконавчого провадження, **фіксує розрахунок такої винагороди на час відкриття виконавчого провадження та не є сумою, яка гарантовано має бути стягнута за наслідками виконання рішення**, зокрема у випадках неповного виконання або ж невиконання відповідного виконавчого документа;
- саме лише існування постанови про стягнення винагороди приватного виконавця, винесеної при відкритті виконавчого провадження, не означає безумовного та гарантованого стягнення основної винагороди з боржника у визначеному в такій постанові **розмірі**, адже вона не надає права приватному виконавцю стягувати розраховану ним на час відкриття виконавчого провадження суму винагороди **без повного чи часткового фактичного виконання рішення**.

Щодо визнання грошовим зобов'язанням в розумінні статті 1 КУзПБ основної винагороди приватного виконавця

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 07.07.2022 у справі № 916/1456/21

Сплата основної винагороди є обов'язком (зобов'язанням) боржника перед приватним виконавцем, в силу закону охоплюється змістом грошових зобов'язань боржника у процедурі банкрутства, визначених в абзаці п'ятому частини першої статті 1 КУзПБ, і за певних умов може бути вимогою приватного виконавця (кредитора) щодо грошових зобов'язань до боржника (боржника у виконавчому провадженні).

Системне тлумачення абзацу п'ятого частини першої статті 1 КУзПБ та частин першої – сьомої статті 31 Закону України від 02.06.2016 № 1403-VIII "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів", частини першої статті 42, частин першої – другої статті 45, статті 46 Закону України від 02.06.2016 № 1404-VIII "Про виконавче провадження", пункту 19 постанови Кабінету Міністрів України від 08.09.2016 № 643 "Про затвердження Порядку виплати винагород державним виконавцям та їх розміри і розмір основної винагороди приватного виконавця" приводить до висновку, що грошове зобов'язання боржника як особи, неспроможної виконати свої грошові зобов'язання зі сплати основної винагороди приватного виконавця, обумовлено законодавцем фактичним стягненням приватним виконавцем з боржника суми, що підлягає стягненню за виконавчим документом і виникає у пропорційній сумі до фактично стягнутої у випадку відсутності у боржника коштів на сплату основної винагороди приватного виконавця в межах виконавчого провадження.

Щодо визнання грошовим зобов'язанням в розумінні статті 1 КУзПБ виконавчого збору та витрат виконавчого провадження державного виконавця

Постанова КГС ВС від 19.01.2023 у справі № 918/56/20

Грошове зобов'язання боржника як особи, неспроможної виконати свої грошові зобов'язання (стаття 1 КУзПБ) зі сплати виконавчого збору, обумовлене **фактичним стягненням з боржника суми боргу** за відповідним виконавчим документом або виконанням (повним/частковим рішенням немайнового характеру), в цьому контексті **право вимоги органу державної виконавчої служби до боржника у справі про банкрутство на суму виконавчого збору виникає** у розмірі 10 % **фактично стягнутої суми** за відповідним виконавчим документом або у визначеному постановою державного виконавця розмірі за умови виконання (повного/часткового) рішення немайнового характеру.

Аналіз положень статей 27, 42, 45 Закону України "Про виконавче провадження" у співвідношенні із положеннями статей 1, 45 КУзПБ свідчить про те, що грошове зобов'язання боржника як особи, неспроможної виконати свої грошові зобов'язання (стаття 1 КУзПБ) **зі сплати витрат виконавчого провадження** виникає на підставі постанови державного виконавця про визначення/стягнення таких витрат та не залежить від фактичного (повного/часткового) задоволення вимог стягувача за виконавчим документом у зв'язку з виконанням якого такі витрати понесено, отже в цьому контексті **грошові вимоги органу державної виконавчої служби до боржника у справі про банкрутство на суму витрат виконавчого провадження виникають у розмірі визначеному у відповідній постанові державного виконавця** за умови їх належного документального підтвердження кредитором.

9. Заміна сторони виконавчого провадження

Щодо відчуження права вимоги у зобов'язанні

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 06.11.2024 у справі № 21/5005/2686/2012

Якщо кредитор у спірному матеріальному зобов'язанні (цивільному, господарському тощо) відповідно до п.1 ч. 1 ст. 512 ЦК України замінений внаслідок відступлення права вимоги, то суд в порядку процесуального правонаступництва замінює такого учасника справи, виконавчого провадження його правонаступником, про що постановляє ухвалу. Внаслідок цього процесуальні права та обов'язки у справі, виконавчому провадженні, які мав такий учасник переходять до його процесуального правонаступника.

Якщо **кредитор відчужив право вимоги у зобов'язанні за недійсним (нікчемним) правочином, і в подальшому це право вимоги було відчужено іншій особі, яка не є стороною недійсного (нікчемного) правочину, то кредитор може повернути собі таке право вимоги лише за результатами його витребування в порядку, передбаченому ст. 387, 388 ЦК України;** а у разі, якщо таке право вимоги не підлягає витребуванню відповідно до зазначених норм, то інша особа (добросовісний набувач) набуває право на нього відповідно до ст. 330 ЦК України.

До переходу до кредитора права вимоги у зобов'язанні в порядку його витребування за ст. 387, 388 ЦК України таке право вимоги знаходиться у володінні набувача цього права вимоги, відповідно процесуальні права і обов'язки у справі, виконавчому провадженні також до кредитора як процесуального правонаступника не переходять.

Щодо можливості заміни сторони виконавчого провадження, якщо виконавче провадження закінчене

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 08.02.2022 у справі № 2-7763/10

У випадку закінчення виконавчого провадження заявник, що звертається з заявою про заміну сторони виконавчого провадження, повинен поставити перед судом питання **щодо відновлення виконавчого провадження** (оскарження постанови про закінчення виконавчого провадження). **За відсутності підстав для відновлення закінченого виконавчого провадження відсутні і підстави для процесуального правонаступництва.**

Якщо ж **виконавче провадження не закінчене, але виконавчий документ був повернутий стягувачу без виконання, у його правонаступника є можливість отримати право на повторне звернення з виконавчим документом до виконання за умови дотримання строків звернення виконавчого документа до виконання.** Якщо ці строки пропущені, то разом з питанням процесуального правонаступництва **заявник повинен звернутися з заявою про поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання.** За відсутності підстав для поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання відсутні і підстави для процесуального правонаступництва.

Щодо можливості заміни сторони виконавчого провадження, у разі закінчення строку пред'явлення виконавчих документів до виконання

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 18.01.2022 у справі № 34/425

Заміна сторони виконавчого провадження правонаступником полягає в **поширенні на правонаступника законної сили судового рішення з усіма її наслідками - незмінністю, неспростовністю, виключністю, преюдиційністю, виконуваністю.**

Отже, **у випадку неможливості виконання судового рішення за відсутності підстав для поновлення строків для виконання наказу суду (виконавчого листа) або у випадку, якщо судове рішення не підлягає виконанню у примусовому порядку через органи виконавчої служби, правонаступник не може бути замінений у виконавчому провадженні, яке не здійснюється.**

Разом з тим **особа може бути замінена судом у порядку процесуального правонаступництва за статтею 52 ГПК України на будь-якій стадії процесу, якщо здійснюється провадження у справі за участі її правопопередника щодо майна чи активів (немайнових прав), набутих цією особою в порядку матеріального правонаступництва.**

Відповідно до правової позиції Великої Палати Верховного Суду в постанові від 21 серпня 2019 року у справі № 2-836/11 (провадження № 14-308цс19, пункт 35) у разі якщо сплив строк для пред'явлення виконавчого документа до виконання і суд його не поновив, то за результатами розгляду заяви про видачу дубліката втраченого виконавчого документа суд відмовляє у задоволенні цієї заяви.

10. Відшкодування шкоди, завданої державним виконавцем боржнику, який перебуває у процедурі банкрутства

Щодо відшкодування шкоди, завданої державним виконавцем боржнику, який перебуває у процедурі банкрутства

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16.11.2022 у справі № 910/6355/20

Боржник в особі ліквідатора може в ході ліквідаційної процедури заявити вимоги до осіб, унаслідок дій/бездіяльності яких йому було завдано збитків. Стягнення боржником збитків з органу ДВС, завданих втратою майна у виконавчому провадженні, якщо подія мала місце під час триваючої процедури неплатоспроможності боржника, вимагає врахування специфіки законодавчого врегулювання процедури банкрутства для встановлення як розміру збитків, так і причинно-наслідкового зв'язку між діями/бездіяльністю органу ДВС і настанням майнових утрат для боржника.

Ухвалення попереднього судового рішення про визнання протиправними дій (бездіяльності) державного виконавця не є обов'язковим для вирішення іншої справи, у якій розглядаються позовні вимоги про відшкодування збитків (шкоди), завданих такими діями, оскільки законодавство не містить обмежень у засобах доказування обставин, що можуть свідчити про протиправність діянь державного виконавця, а господарський суд може самостійно встановити наявність чи відсутність складу відповідного цивільного правопорушення, яке стало підставою для звернення до суду, шляхом оцінки наданих сторонами доказів.

Попереднє рішення суду може бути враховано під час розгляду такого спору та слугувати підставою для звільнення учасників процесу від доказування певних обставин з урахуванням передбачених статтею 75 ГПК України правил, зокрема, що преюдиціальне значення надається виключно обставинам, установленим судовими рішеннями, серед яких можна виокремити обставини (факти) того, чи мали місце ці дії та чи вчинені вони цією особою, а не правовій оцінці таких обставин, яка може полягати, зокрема, у висновках суду про те, чи певна поведінка є правомірною або неправомірною.

11. Відшкодування судових витрат, пов'язаних із розглядом скарг на дії/бездіяльність приватного/державного виконавця

Щодо відшкодування судових витрат, пов'язаних із розглядом скарг на дії/бездіяльність приватного/державного виконавця

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 18.12.2024 у справі № 921/357/20

Відшкодування судових витрат має відбуватися на будь-якій стадії судового провадження, зокрема й на стадії судового контролю за виконанням судових рішень.

Приватний виконавець як суб'єкт, чиї дії можуть бути предметом оскарження, має право на відшкодування судових витрат, понесених ним під час здійснення судом відповідного судового провадження, на загальних підставах.

Водночас приписи ст. 343 ГПК України **не охоплюють усіх можливих випадків процесуальних рішень, якими може завершуватися провадження за скаргою сторони виконавчого провадження.**

У разі відсутності спеціальної норми, яка регулює певні випадки завершення провадження на стадії судового контролю за виконанням судового рішення **суди мають керуватися загальними нормами, що регулюють розподіл судових витрат** (гл. 8 «Судові витрати» ГПК України).

Відповідно до ч. 5 ст. 130 ГПК України у разі закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду відповідач має право заявити вимоги про компенсацію здійснених ним витрат, пов'язаних з розглядом справи, внаслідок необґрунтованих дій позивача. Правило зазначеної статті стосується всіх стадій процесу, на яких такі витрати можуть виникати.

У разі закриття провадження за скаргою або залишення скарги без розгляду на стадії судового контролю за виконанням судових рішень державний (приватний) виконавець на підставі ч. 5 ст. 130 ГПК України може заявити вимоги про компенсацію понесених ним витрат, пов'язаних з розглядом справи, зокрема на правничу допомогу, внаслідок необґрунтованих дій особи, яка оскаржувала його рішення, дії чи бездіяльність.

Водночас **обов'язковою умовою є доведення того, які саме необґрунтовані дії особи, яка оскаржувала його рішення, дії чи бездіяльність, були вининені під час розгляду справи.**

12. Інформаційні ресурси

Верховний
Суд

Скористайся сучасними правничими ресурсами

База правових позицій Верховного Суду

Інтелектуальна система пошуку правових висновків, яка поєднує унікальне контентне наповнення та новітні технології добору релевантної практики ВС та ЄСПЛ, зокрема з використанням можливостей штучного інтелекту.

Supreme LAB

Інноваційний ресурс, який надає зручний доступ до інформації про справи, що розглянуті палатами, об'єднаними палатами та Великою Палатою ВС або перебувають у них на розгляді, а також зразкові справи.

Огляди та дайджести судової практики

Тематичні та періодичні аналітично-правові збірники з актуальною судовою практикою ВС, ЄСПЛ, Суду Справедливості ЄС.

Supreme Observer

Портал сучасного права, що акумулює контент на юридичну тематику: новини щодо ухвалених Верховним Судом рішень, дайджести й огляди судової практики, науково-практичні й аналітичні статті, презентації суддів, ексклюзивні інтерв'ю тощо.

Facebook

На офіційній Facebook-сторінці Верховного Суду публікується інформація про діяльність Суду, зміст ухвалених судових рішень, актуальні тенденції в судовій практиці, анонси заходів, що проводяться у ВС тощо.

Telegram i WhatsApp

Канали Верховного Суду в месенджерах є інформаційною платформою, на якій розміщуються важливі правові висновки у вигляді ілюстрованих кейсів, а також огляди та дайджести судової практики.

Instagram

Instagram-сторінка Верховного Суду є майданчиком для комунікації з майбутніми юристами й усіма, хто цікавиться розвитком сучасного права, його історією та перспективами, стежить за правовими новинками і проектами, у яких беруть участь судді та працівники ВС: просвітницькі заходи, благодійні ініціативи тощо.

Платформа обміну знаннями Європейського суду з прав людини (ECHR-KS)

<https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks> (україномовна версія)

* ресурс, який містить систематизовану інформацію щодо практики Європейського суду з прав людини та постійно оновлюється

Щодо оглядів практики застосування Верховним Судом Закону України «Про виконавче провадження»

Дайджест судової практики Верховного Суду у спрах, що виникають на стадії виконання судових рішень (за період з 01.03.2018 по 15.07.2019)

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Daidjest_VP_11_2019_1.pdf

Огляд практики застосування Верховним Судом Закону України "Про виконавче провадження" у господарських справах Рішення, внесені до ЄДРСР за червень – грудень 2020 року

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_vik_prov_Gosr_spr.pdf

Огляд практики застосування Верховним Судом Закону України "Про виконавче провадження" у господарських справах (за січень 2021 року – червень 2022 року)

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/Oglyad_Vukon_provad_2021_06_2022.pdf

Огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність приватного/державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судових рішень у цивільних справах

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_pract/2022_05_13_Oglyad_KCS_sud_rish_1.pdf

Верховний
Суд

Дякую за увагу!